

Vergaderjaar 2021–2022

24 077

Drugbeleid

Nr. 485

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 16 november 2021

Met deze brief informeer ik u over ontwikkelingen op het terrein van preventie en aanpak van drugsgebruik. Afgelopen zomer werden de landelijke maatregelen om de coronapandemie tegen te gaan geleidelijk aan versoepeld. Deze versoepelingen zijn afgelopen vrijdag tijdens persconferentie in ieder geval voor de komende drie weken teruggedraaid. De terugkeer van het uitgaansleven afgelopen zomer heeft invloed op het drugsgebruik en daarmee op de landelijke inzet op drugspreventie. In deze brief stel ik u graag op de hoogte van de het rapport onderzoek preventie eerste gebruik uitgaansdrugs en het Persona onderzoek. Verder bericht ik u over de jaarlijkse THC monitor en Nationale Drug Monitor, de recente expertsessie over lachgasgebruik en lachgasproblematiek, Celebrate Safe, het informeren van ouders over hun rol in het voorkomen en aanpakken van drugsgebruik onder jongeren en over het verbod op designerdrugs. Met deze brief doe ik een aantal toezeggingen aan u gestand.

Resultaten onderzoeken

Rapport onderzoek preventie eerste gebruik uitgaansdrugs

In de periode van 2018 tot en met 2021 heeft het Trimbos-instituut onderzoek gedaan naar preventie van het eerste gebruik van uitgaansdrugs. Het onderzoek richt zich op jongeren die geen drugs gebruiken, maar wel via het uitgaansleven daarmee in aanraking komen, bijvoorbeeld door vrienden die wel gebruiken. Het doel van het onderzoek is om meer inzicht te krijgen in de groep jongeren die geen drugs gebruiken en hen daarbij te ondersteunen. Het onderzoek bestaat uit een literatuuronderzoek, een analyse van bestaande onderzoeksdata en interviews met jongeren. De interviews zijn afgenomen met gebruikers en niet-gebruikers van uitgaansdrugs. De deelnemers waren tussen de 18 en 25 jaar oud en gaven aan regelmatig deel te nemen aan het uitgaansleven. De tussentijdse rapportage «*Preventie eerste gebruik uitgaansdrugs*» van het

onderzoek is inmiddels opgeleverd en bijgevoegd in de bijlage¹. Hieronder zal ik ingaan op deze eerste uitkomsten.

Het onderzoek heeft in kaart gebracht welke gedragsdeterminanten een rol spelen bij het eventueel starten met het gebruik van drugs:

- attitude (houding)
- sociale normen van gebruik
- positieve verwachtingen van het gebruik
- nieuwsgierigheid naar de effecten van de drugs

Op basis van deze gedragsdeterminanten zijn zes conceptinterventies ontwikkeld. Twee van de concepten die op basis van het onderzoek het meest geschikt zijn gebleken worden ontwikkeld tot bruikbare interventies. Mede op advies van een adviescommissie is gekozen voor een positieve toon voor de interventies, in plaats van focussen op gezondheidsrisico's, omdat dit laatste in bestaande interventies voor deze doelgroep al wordt gedaan. Daarbij ondersteun ik de gedachte dat gelet op de diversiteit van de doelgroep een combinatie van interventies wenselijker is dan één enkelvoudige interventie. De inzet van modelling en social support in één van de twee ontwikkelde interventies is een waardevolle toevoeging aan het bestaande voorlichtings- en preventie-aanbod.

De interventie *Festivalverleiding* laat jongeren digitaal de belevenissen op een festival zien en daarin actief participeren, waarbij hij/zij ook te maken krijgt met situaties rond drugsgebruik. Het doel is hen voor te bereiden op het bewuster maken van keuzes omtrent alcohol- en drugsgebruik. *Ik ga lekker* richt zich erop dat jongeren uitspreken dat zij het prima vinden als hun vrienden ervoor kiezen geen drugs te gebruiken.

Beide interventies worden bij afronding geplaatst op een online platform en zijn daarmee gereed voor inzet tijdens het festivalseizoen van 2022. Ik zal u op de hoogte houden van het verloop van dit proces.

Nationale THC-monitor

Hierbij bied ik u de jaarlijkse monitor «THC-concentraties in wiet, nederwiet en hasj in Nederlandse coffeeshops 2020/2021» aan², van de inhoud van hasj en wiet, zoals die door consumenten in de coffeeshop gekocht worden. De resultaten zijn afkomstig van de 22^e jaarlijkse meting waarvoor monsters werden gekocht tussen december 2020 en januari 2021.

Willekeurig zijn 50 Nederlandse coffeeshops geselecteerd uit de meest recente lijst van gedoogde coffeeshops. Voor het onderzoek zijn 64 monsters nederwiet (de meest populaire variant), 71 monsters buitenlandse hasj, 8 monsters wiet van buitenlandse herkomst en 4 monsters hasj bereid uit nederwiet (nederhasj) aangekocht. Ook werden 53 wietmonsters gekocht die door de medewerkers van de coffeeshops werden aangemerkt als het «meest sterk». De aankoop geschiedde anoniem.

De belangrijkste uitkomsten van het onderzoek zijn:

- Het gemiddelde THC-percentages in de populairste (want meest verkochte) nederwiet was dit jaar 14,6%, gelijk aan de meting van vorig jaar. De geleidelijke stijging van het gemiddelde THC-gehalte in nederwiet die van 2013 tot en met 2018 te zien was, lijkt daarmee de

¹ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl.

² Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl.

afgelopen drie jaar ten einde (16,8% in 2018, 16,7% in 2019 en 14,6% in 2020 en de huidige meting).

- Het gemiddelde THC-percentage van de wietmonsters die werden aangekocht als het «meest sterk» verschilde in THC-gehalte niet significant van de monsters van vorig jaar (17,0% in 2020/2021 versus 18,1% in 2019/2020).
- Het gemiddelde THC-gehalte van geïmporteerde hasj was in 2021 24,3% (24,4% in 2020) en van geïmporteerde wiet 4% ten opzichte van 4,8% het jaar daarvoor.
- De prijs van een gram van de meest populaire nederwiet (€ 11,70) was in 2021 weliswaar ruim een euro hoger dan bij de vorige meting in 2020, maar dit verschil was niet statistisch significant (€ 10,65)³. Na een stijging vanaf 2006 lijkt de prijs de afgelopen jaren stabiel.
- Voor de wiet die als sterkst wordt beschouwd is wel, na een periode van stabiele prijzen, de gemiddelde prijs per gram significant gestegen van € 11,99 in 2019 naar € 13,73 in 2020 en € 14,21 in 2021.
- Gemiddeld was geïmporteerde hasj in 2021 duurder dan in 2020, maar dit verschil was niet statistisch significant⁴ (€ 11,74 per gram in 2021 tegenover € 9,65 per gram in 2020).
- In het algemeen geldt dat voor wiet met een hoger percentage THC een hogere prijs moet worden betaald – bij hasj is dit verband in voorgaande jaren ook aangetoond, maar in de huidige meting niet.

Nationale Drug Monitor digitaal

Vanaf 15 oktober 2021 zijn voor alle middelen (drugs, alcohol, tabak) de cijfers uit de Nationale Drug Monitor (NDM) te vinden op de nieuwe website <https://www.nationaledrugmonitor.nl>, ter vervanging van het huidige Jaarbericht.

De website zal voortaan gedurende het jaar op basis van de nieuwste gegevens worden geactualiseerd. De meest recente cijfers over druggebruik laten zien, dat onder de algemene bevolking het gebruik van cannabis, ecstasy en cocaïne is gestabiliseerd, het gebruik van ketamine licht is toegenomen, terwijl bij lachgas sprake is van een lichte afname in het gebruik. Verder blijkt dat mensen die rapporteren cannabis voor medicinale doeleinden te gebruiken, hierbij meestal aangeven dat het gaat om producten die zonder doktersrecept zijn verkregen.

Persona onderzoek

In de voortgangsbrief drugspreventie van 18 december 2020 heb ik uw Kamer toegezegd u te informeren over de voortgang van het persona onderzoek.⁵ Met deze brief doe ik deze toezegging gestand. Zoals ik u eerder heb geïnformeerd is op verzoek van mijn voorganger het Trimbos-instituut in 2016 met communicatie-experts van de Hogeschool Utrecht en Universiteit van Amsterdam het zogenaamde «persona onderzoek» gestart.⁶ Het doel van dit onderzoek is om verschillende subgroepen gebruikers en niet-gebruikers van middelen – persona's – te identificeren op basis van variabelen zoals motivatie, leefstijl, sociale omgeving of ervaring, specifiek binnen de groep jongeren in de leeftijd van 18 tot en met 25 jaar. Hiermee kunnen we de doelgroep beter begrijpen, inspelen op hun specifieke behoeften en effectiever met hen te communiceren. Met

³ Ondanks een stijging van 10% verschilt de prijs niet significant, mede door een grote spreiding in de prijzen.

⁴ Idem.

⁵ Kamerstuk 24 077, nr. 468.

⁶ Kamerstuk 24 077, nr. 412.

de uitkomsten van het onderzoek kan de preventieve aanpak verder versterkt worden.

Het onderzoek bevat drie fasen waarover ik uw Kamer verschillende malen heb geïnformeerd.⁷ Met de oplevering van de implementatie/doorontwikkelingsfase is het onderzoek afgerond. In deze laatste fase zijn de concept persona's getoetst in de praktijk in werksessies met preventie-professionals werkzaam bij verslavingszorginstellingen en onder studenten. Na validering en aanscherping is men gekomen tot negen persona's: de «niet-gebruiker», de «beheerste alcoholgebruiker», de «sociale alcoholgebruiker», de «drugs starter», de «sociale alcohol- en drugsgebruiker», de «stimulerende drugsgebruiker», de «geestverruimende drugsgebruiker», de «coping gedreven gebruiker» en de «stopper». De negen persona's kunnen op verschillende manieren handvatten bieden. Zo kunnen zij helpen bij verschillende vormen van beleidsontwikkeling zoals het (door)ontwikkelen van interventies, het bieden van zorg, het signaleren van (problematisch) gebruik, het communiceren over drugs, en in het gesprek aan gaan over drugsgebruik door medewerkers van verslavingszorginstellingen, preventiewerkers, maar ook ouders. Op genoemde manieren kunnen de persona's bijdragen aan gerichtere en specifiekere vormen van preventie- en voorlichting. Overigens wordt met de ontwikkeling van de persona's niet getracht een volledig of sluitend beeld te geven van alle typen alcohol of drugsgebruikers. De persona's zijn richtlijnen en het kan voorkomen dat een jongere zich in meerdere persona's herkent, zichzelf in de loop van de tijd zichzelf meer herkent in een andere persona, of zichzelf niet direct – of slechts ten dele – in één van de persona's herkent.

Ik ben met het Trimbos-instituut in gesprek hoe de uitkomsten van dit langdurige onderzoek breed te verspreiden en te gebruiken voor gerichtere en specifiekere vormen van preventie en voorlichting. Het eindrapport en de handleiding van het onderzoek is als bijlage aan deze brief toegevoegd⁸.

Expertsessie over lachgasgebruik en lachgasproblematiek

Op 26 november 2020 vond een expertsessie plaats over problematisch en hoogfrequent gebruik van lachgas met onder andere vertegenwoordigers van de Nederlandse Vereniging voor Neurologie (NVN), revalidatiecentrum Reade en verslavingsexperts van Jellinek en het Trimbos-instituut. Met deze terugkoppeling doe ik de toezegging om uw Kamer over de uitkomsten van deze sessie te informeren gestand.⁹ Tijdens de sessie is gesproken over vroegsignalering, preventie en *harm reduction* voor die jongeren die al problemen ervaren door lachgasgebruik. De verschillende genodigden hebben breed hun ervaringen en expertise gedeeld en punten gesignaleerd waarop verbetering mogelijk is. Tijdens de sessie bleek dat er behoefte was aan vervolgoverleg, gericht op de rol van gemeenten in het kader van preventie en voorlichting.

Bijeenkomst door VWS en het Trimbos-instituut

In lijn met de bevindingen van bovengenoemde expertsessie heeft het Ministerie van VWS samen met het Trimbos-instituut op 14 september 2021 een bijeenkomst over preventie van lachgasgebruik georganiseerd voor vertegenwoordigers van verschillende gemeenten. Hierbij is de stand van zaken met betrekking tot het landelijk lachgasverbod besproken.

⁷ Kamerstuk 24 077, nrs. 412, 456 en 468.

⁸ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl.

⁹ Kamerstukken 24 077, nr. 465.

Op dit moment wordt het lachgasverbod voorgehangen in de Eerste en Tweede Kamer. Het streven is dat het lachgasverbod in het voorjaar van 2022 in werking treedt.

Deelnemers van de bijeenkomst bevestigden dat landelijke wetgeving helpt in de strijd tegen lachgasgebruik, maar dat er tegelijk ook voor gemeenten een belangrijke taak weggelegd is op het terrein van lachgaspreventie. Zo werd aangegeven dat voor een effectieve aanpak van lachgasgebruik het van belang is in te zetten op beperking van de beschikbaarheid van lachgas in combinatie met preventie van gebruik. Om te komen tot preventie is op lokaal niveau een inventarisatie van de lachgasproblematiek nodig om inzicht te krijgen in de mogelijke gebruikersgroepen, de omvang en de specifieke locaties van de huidige problematiek. Voor een integrale aanpak van lachgasgebruik is het belangrijk dat er ook op politiek en bestuurlijk niveau draagvlak is. Daarbij dient de integraliteit van de aanpak centraal te staan. Lokale organisaties hebben hier een belangrijke rol in.

Het Trimbos-instituut heeft de handreiking opgesteld: *«Lachgas: Van zorgen naar acties»*¹⁰. In deze handreiking is terug te vinden welke stappen gemeenten kunnen zetten om tot een plan van aanpak te komen. Uiteraard is ook stilgestaan bij de effecten van campagnes. Zoals ik uw Kamer eerder heb geïnformeerd is het ongebruikelijk om voor drugs – en dus ook voor lachgas – een brede voorlichtingscampagne in te zetten, omdat hiermee mogelijk risicovol en schadelijk gedrag rechtstreeks onder de aandacht van een te brede doelgroep wordt gebracht, met kans op risicovol gedrag. Hoewel ik het belang van voorlichting en preventie onderschrijf, kies ik daarom voor gerichte communicatie richting specifieke groepen in plaats van een brede publiekscampagne. Dat is op dit moment de meest effectieve opzet van voorlichting en preventie met betrekking tot lachgas.¹¹ Daarom worden gemeenten gewezen op informatiemateriaal waarover het Trimbos beschikt, dat ingezet kan worden voor lokaal toegespitste voorlichting.

Afsluitend heeft een aantal vertegenwoordigers van gemeenten hun lachgaspreventie en aanpak voor de lachgasproblematiek gepresenteerd. Daarbij werd duidelijk dat er verschillen in aanpak bestaan tussen gemeenten, ook met betrekking tot de omvang van de problematiek. Vergelijkbaar met de hierboven genoemde handreiking is er verder veel nuttige informatie beschikbaar, die niet altijd even makkelijk vindbaar blijkt te zijn. Met het Trimbos-instituut en de Vereniging Nederlandse Gemeenten zoek ik daarom naar een manier om de reeds beschikbare informatie beter te stroomlijnen en inzetbaar te maken.

Herstart Celebrate Safe

Afgelopen zomer zijn, na een periode van bijna anderhalf jaar, de uitgaansevenementen herstart. Hierbij waarschuwden preventiewerkers jongeren voor de risico's van een terugkeer naar het uitgaansleven. Bij uitgaanders kan namelijk het gevoel leven dat ze de door de coronacrisis gemiste feestjes moeten inhalen, wat kan leiden tot overmatig drugs- en alcoholgebruik. Met name in combinatie met de mogelijk afgenomen tolerantie voor alcohol en drugs en de vele prikkels van een volle zaal of een drukbezocht festival kan dit overweldigend zijn, met mogelijke schadelijke gevolgen voor de fysieke en mentale gezondheid. Dit baart mij zorgen.

¹⁰ Bijlage bij Kamerstuk 24 077, nr. 468

¹¹ Kamerstuk 24 077, nr. 465.

Om de risico's van de herstart van de grootschalige uitgaansevenementen in te perken, heb ik besloten Celebrate Safe dit najaar tijdelijk financieel te ondersteunen. Celebrate Safe is een platform voor een integrale aanpak, gericht op het voorlichten van uitgaanders over onder meer alcohol- en drugsgebruik, gehoorschade en seksueel riskant gedrag. Deze voorlichting wordt online aangeboden op websites en sociale media-kanalen van deelnemende uitgaansevenementen en de eigen Celebrate Safe website, maar ook offline via stands en posters op de evenementen. Het platform is de afgelopen jaren ontwikkeld door de evenementensector met steun van VWS en wordt gecoördineerd door Stichting Arkin. Als gevolg van de coronacrisis en de tijdelijke stop van uitgaansevenementen heeft het platform stilgelegen.

Met de recent aangekondigde maatregelen om de verspreiding van het coronavirus tegen te gaan is de organisatie van de grootschalige uitgaansevenementen waar Celebrate Safe zich op richt tot in ieder geval begin december niet meer mogelijk. Ik heb Stichting Arkin gevraagd om in te zetten op een voortzetting van Celebrate Safe gedragen door de evenementensector. Deze werkzaamheden blijven doorgang vinden.

Informerende van ouders

Ouders hebben grote invloed op het middelengebruik van hun kind, vaak meer dan zij denken. Om die reden ondersteun ik het Trimbos-instituut in de activiteiten gericht op ouders: het begeleiden bij het stellen van regels, het monitoren van gedrag en het voeren van open communicatie met hun kind. Deze informatie bereikt ouders onder andere via de speciale website www.helderopvoeden.nl, Facebook- en Instagramkanalen «Opvoeding & Uitgaan» en via folders en animaties. Het Trimbos-instituut zet ook in op het ondersteunen van preventieprofessionals in hun communicatie met ouders, door middel van een factsheet, folders, filmpjes en een online toolbox voor het organiseren van ouderavonden over dit thema. De rol van ouders in het aanpakken van het drugsgebruik door kinderen staat ook centraal in Helder op School, de integrale aanpak voor de preventie van middelengebruik op scholen. Tot slot ontwikkelt het Trimbos-instituut volgend jaar voorlichtingsmateriaal voor ouders van aankomende studenten over middelengebruik tijdens de studententijd. Met deze activiteiten gericht op ouders doe ik de toezegging uit het Algemeen Overleg over verslavingszorg en drugsbeleid van 7 november 2019 (Kamerstuk 24 077, nr. 457) gestand.

Verbod op designerdrugs

Ik heb u eerder dit jaar geïnformeerd over de gebleken gezondheidsrisico's van de populaire designerdrug 3-MMC. De in dit voorjaar uitgevoerde risicobeoordeling naar de schadelijkheid van dit middel heeft geleid tot mijn besluit 3-MMC op lijst II bij de Opiumwet te plaatsen. Met het verbod, dat op 28 oktober jl. is ingegaan, wordt de vrije beschikbaarheid van deze drug tegengegaan en waarschuwen we tegelijkertijd voor de negatieve gezondheidseffecten van gebruik van dit middel. Nadeel van designerdrugs is dat drugsproducenten vrij eenvoudig een nieuwe legale drug kunnen maken door de samenstelling van de inmiddels verboden drug net iets te wijzigen. Het gaat dan om een nieuwe stof met vaak vergelijkbare gezondheidsrisico's. Om dit te stoppen werken we nu aan een breder verbod op designerdrugs waarmee veel voorkomende stofgroepen met dezelfde chemische basisstructuur onder de Opiumwet worden gebracht. Hierdoor krijgt een hele groep designerdrugs bij voorbaat geen kans. Het wetsvoorstel ligt momenteel voor bij de Raad van State. Ik verwacht het begin volgend jaar aan uw Kamer te kunnen aanbieden.

Afsluiting

Als afsluiting van deze brief wil ik aangeven dat ik de ontwikkelingen op het terrein van drugspreventie en de aanpak van drugsgebruik zullen blijven volgen en hierover zal mijn opvolger uw Kamer blijven informeren.

De Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
P. Blokhuis